VELKÁ
DOBRODRUŽSTVÍ

Za jeptiškami a prvním moravským uhlím do Oslavan

GPS souřadnice: 49.1272903, 16.3337733

Praktické informace

Délka trasy: 3 km

Obtížnost: Nenáročná trasa po rovince městem a jeho okolím. Kočárky tentokrát nechte doma – k rozhledně ani od ní neprojedou. Pěšina vede mezi stromy a je úzká, po dešti i kluzká. Pejskům se výlet líbit bude.

Vzdálenost od Prahy a jak se tam dostat: 200 km můžete ujet za 2 hodiny a kousek (bez záruky – D1!). Vezměte to po D1, před Brnem na sjezdu 178 směr Rosice, Ivančice, Oslavany.

Parkování: v zámecké zahradě – zdarma.

Možnost občerstvení: cukrárna a kavárna Caramella na Náměstí 13. prosince, zámecká restaurace, během letních prázdnin bistro v zámecké zahradě.

WC: v zámeckém parku, v otevírací době biotopu i přímo v zámku kousek od pokladny biotopu

Muzeum hornictví a energetiky, Hasičské muzeum a zámecké expozice

Otevírací doba: Muzea jsou otevřena od 1. 5. do 30. 9. o sobotách, nedělích a svátcích, vždy od 9:00 do 17:00, poslední vstup v 16:00.

Mimo tuto dobu nebo v případě hromadných výprav, škol a zájezdů jsou prohlídky možné po předchozí telefonické domluvě na telefonním čísle 704 020 469 (pí Pátková). V období letních prázdnin (červenec, srpen) je otevřeno každý den kromě pondělí, tedy od úterý do neděle, a to v době od 9:00 do 17:00, poslední vstup v 16:00.

Vstupné do všech expozic a Lapidária: děti do 6 let zdarma / mládež do 15 let, studenti do 26 let, senioři a držitelé průkazu ZTP – 60 Kč / dospělí – 100 Kč.

Muzeum v Ivančicích se sídlem na Zámku Oslavany

Stálá výstavní síň je otevřena denně kromě pondělí, vstup je ze zámeckého nádvoří. Ve výstavní síni můžete zhlédnout zajímavé tematické výstavy. Vstupné 40 Kč, senioři 30 Kč, žáci a studenti 25 Kč.

Biotop je veřejnosti otevřen v době letních prázdnin denně (s výjimkou pondělí) od 10:00 do 20:00.

Celodenní **vstupné** je 80 Kč pro dospělé, snížené 60 Kč. Kapacita je maximálně 500 osob.

Nejbližší další výlet agentury Velká dobrodružství: Moravský Krumlov, Dolní Kounice, Ždánice, Lednice, Na Pálavu za lovci mamutů, Znojmo, Brno, Veveří, Třebíč, Telč, Valtice atd.

Trasu pro vás prošla Lucie Nachtigallová

Trasu testovali bráškové Josef a Antonín ze Znojma
Postřehy dětí:

Josífek (6 let): „Našel jsem permoníka, ale žádné díry v kopci jsem neviděl. Ale viděl jsem nahou sochu.“

Tonda (8 let): „Mně se líbil zámek a také rozhledna. Schody na věž hodně klouzaly. “

Popis výletu - Legenda pro rodiče

Milí cestovatelé,

Oslavany jsou město, které vypadá, jako by vypadlo z napínavého příběhu o rytířích, jeptiškách a tajemných podzemních chodbách. Kdybyste ho navštívili před 800 lety, uchvátil by vás cisterciácký klášter pro ženy. Byl totiž úplně první na celé Moravě. Opravdové dobrodružství ale začalo o pár stovek let později pod zemí. Před více než dvěma sty lety (přesněji v roce 1760) zde lidé objevili černé uhlí. Vše se událo velmi blízko u sebe. A my vás na všechna tato zajímavá místa vezmeme!

Oslavany jsou nádherné a není divu, že si je oblíbili i filmaři. Natáčely se zde seriály *Četnické humoresky* a *Černí baroni*.

Výlet jsme pro vás připravili ve spolupráci s městem Oslavany. Je pro vás tedy zdarma!

Dopis dětem

Ahoj, holky a kluci, zveme vás do města, které v minulosti mnohokrát změnilo tvář. Představte si, že se z minivísky najednou stalo centrum spousty horníků. Všude vyrostly šachty, těžní věže a v roce 1913 se tu dokonce objevila obří elektrárna. Byla tehdy tak moderní a silná, že jako první v celém rakouském mocnářství posílala elektřinu dráty až do Brna. Chcete vědět, jak se to stalo? Prozradíme vám to. Stejně jako ke všem našim výletům jste také k dnešnímu dostali originální mapu s vyznačenou trasou. Půjdete-li správnou cestou, budete se pozorně rozhlížet, číst texty a poslouchat co říkají rodiče, jistě splníte všechny úkoly. Umíte-li už psát, doplňte podle uhodnutých slov tajenku a pečlivě ji uschovejte.

Mapa výletu

Za jeptiškami a prvním moravským uhlím do Oslavan
START CÍL
PERMONIUM

Doplňovačka

Vozidlo odstavíme na parkovišti v zámecké zahradě. Už podle názvu je zřejmé, že náš výlet začne právě na zámku. Důlní šachty si tedy necháme na konec. Logicky: Začneme u nejvyšších vrstev a poté budeme klesat.

Vidíte dřevěné dveře? Poznáte na nich nějakou květinu? Kolik jich napočítáte?

Pokud je zámek otevřen, vejděte. Pokud ne, obejděte sídlo směrem doprava a na zámecké nádvoří dojděte od kostela ze zámecké zahrady. Sejdeme se právě tam.

Historie zámku začíná už ve 13. století. Původně zde nestálo šlechtické sídlo, ale vůbec první ženský cisterciácký klášter na Moravě. Při jeho vysvěcení v roce 1228 byl dokonce přítomen sám král Přemysl Otakar I. s královnou Konstancií.

Dokážou školáci spočítat, před kolika roky se tak stalo? (Můžete zaokrouhlovat na stovky let.) :)

Klášter si prošel těžkými časy, byl vypálen husity a později ho poničil velký požár, což vedlo k tomu, že byl v 16. století přestavěn v renesanční zámek. Dnes vás tady na první pohled zaujme jedno z největších arkádových nádvoří v České republice. Najdete na něm spousty pískovcových sloupů. Kdo by je chtěl spočítat, skončil by prý u čísla 102. My ale cvičíme kritické myšlení, ničemu nevěříme, a tak si to ověříme.

Váš první úkol bude sloupy přepočítat. Ne, děláme si legraci! :)

Arkádové nádvoří je místo, kde jsou dlouhé chodby s řadou sloupů a oblouků. Byl by to skvělý terén k běhání nebo hře na schovávanou. My se ale budeme chovat slušně a zvolíme tělesně klidnější styl. Badatelský… V zámku totiž sídlí muzea, která vás vezmou do úplně jiných světů.

Hledáme vchod do muzeí a také první písmenko do tajenky.

Najdete ho na pamětní tabuli věnované Vilému Grossovi, z níž vás Vilík vítá hned vedle vstupu.

Kdo že to byl? Amatérský archeolog, historik, mineralog a ….

1. **Doplňte slovo z textu.**

Jaká muzea se za kamennými zdmi skrývají?

Prvním je **Muzeum hornictví a energetiky**. Tady poznáte, z čeho vzniklo a jak se dříve těžilo černé uhlí. Můžete si tu připadat jako opravdový horník v podzemí. Nebo jako krteček. Uvidíte staré nářadí, vozíky na uhlí a také velín staré elektrárny se spoustou tlačítek a páček, které vypadají jako z nějakého prastarého sci-fi filmu. A co teprve stará rádia a televize! Nejenže byste málem nepoznali, k čemu slouží, ale ani zapnout byste je neuměli! Vsaďte se. Zvládli by to alespoň rodiče? Pochybujeme…

Další atrakcí je **Hasičské muzeum**. Pokud vás zajímají velká červená auta, staré stříkačky a helmy, tohle místo si zamilujete. Objevíte, jak se hasily požáry v době, kdy ještě neexistovaly moderní motory a všechno se muselo dělat ručně. Maximálně s pomocí koní.

Dále můžete navštívit **Muzeum krátkých palných zbraní** a v podzemí zámku najdete takzvané **lapidárium**. Bez obav, nikdo vás tam nelapne. Označení plyne z latinského slova *lapis*, což znamená kámen. Jde tedy o prostor pro kamenné památky. Tady na vás čeká sbírka starých soch a částí budov, které se našly v okolí. Vypadají fakt „hradně“ a tajemně.

Přímo v areálu zámku je stylová zámecká restaurace s dobrým regionálním pivem (pouze pro dospělé, samozřejmě), ale i s nabídkou pro děti. Můžete se zde dobře najíst – ideálně po skončení výletu. A ten, kdo neřídí a nemusí být stoprocentně bdělý a ostražitý, jistě loček zlatavého nápoje uvítá.

Nevíme, kterým směrem zámek obcházíte. Sejdeme se proto u biotopu hned u zámecké zahrady. Ťapkejte směrem k řece, jak vám ukazuje naše mapka.

Dříve zde byla obyčejná zahrada se zeleninou pro zámek, dnes vás pojme do dvé náruče moderní park. Také tu můžete najít červený Skleník vzpomínek. Najdete ho? My v něm zahlédli bylinky, ale zelenina pro zámecké panstvo se zde

nepěstuje už dávno.

Jakou zeleninu myslíte, že šlechtici před 300 roky jedli? Zkuste si tipnout.

Mezi nejoblíbenější druhy patřil chřest, který byl tehdy hitem. Šlechtici ho milovali v různých úpravách. Často se na talířích objevovaly také artyčoky, kadeřávek nebo různé druhy salátů. Důležitou roli hrála kořenová zelenina. Třeba mrkev, celer, petržel a pastinák. Používala se do hustých omáček a polévek. Možná vás překvapí, že se tehdy jedlo mnohem více druhů zeleniny. Na spoustu z nich už jsme dnes skoro nebo úplně zapomněli. Komu například chutnají tuřín nebo vodnice? Nám ano, ale my jsme mišuge. A kdo ví, co znamená, když je někdo zdravý jako tuřín?

Zajímavostí je, že brambory a rajčata, které dnes považujeme za běžné, byly před třemi sty lety v českých zemích stále ještě velkou vzácností a novinkou. Brambory se tehdy pěstovaly v zámeckých zahradách pouze jako okrasné rostliny. Dodnes mají pěkné květy… Jejich hlízy začali šlechtici ochutnávat pomalinku, postupně a s krajní obezřetností. Velmi populární byly naopak luštěniny. Čočka, hrách a také zelí se připravovaly na mnoho způsobů a byly základem stravy i v těch nejbohatších rodinách, zejména v zimním období.

V levé části zahrady město nedávno vybudovalo **biotop**. To je vlastně takové velké přírodní koupaliště, kde vodu nečistí chemie jako v bazénu, ale rostliny a přírodní filtry. V létě je to v Oslavanech nejlepší místo, kde se zchladit.

Kolem biotopu je spousta místa pro zábavu. Pro ty, co rádi cvičí, je tady fitness zóna pod širým nebem. A na milovníky tenisu čekají kurty, na dvou stolech si můžete zapinkat stolní tenis.

Kdo by snad tápal, kde se to ocitl, nechť vyhledá naučnou tabuli s názvem *Koupací jezero Oslavany*. Vy sice netápete, ale koukejte ji najít také. Jinak vám uteče písmenko do tajenky.

Najděte na ní fotku fialové byliny, která má rodové jméno kyprej. Proč se tak asi jmenuje? Chtěli byste se také pyšnit křestním jménem Kyprej? :)

2. Jak se rostlina nazývá druhovým jménem?

Od biotopu zamíříme k dětskému hřišti. Tlamou s ostrými zoubky nás vítá drak. Vidíte ho? Zařvěte jako on, ať se lekne, odletí a nekousne vás!

Jaké byste dali tomuto drakovi jméno? Oslavínek by mu slušelo, že?

Na hraní vám necháme 10 minut. Pak projděte brankou směrem k domům, které barevně připomínají vanilkovo-meruňkovou zmrzlinku. Ale nelízat! :)

Hned za domky se rozkládá **náměstí 13. prosince** – centrum města.

Ví někdo, co se tu stalo 13. 12.?

Nepochybně tu jako vždy slavili svátek Lucie – autorky tohoto textu. V roce 1920 na něj však zapomněli. Odehrálo se tady oslavanské povstání. Místní dělníci a horníci se zapojili do generální stávky, která přerostla v ozbrojený střet s armádou a četnictvem. Byla to taková velká bitva o práva pracujících, která se odehrála přímo v těchto ulicích.

My válčit nebudeme. Raději dáme tomu, koho máme po levé ruce, pusinku tvář. A jdeme hledat permoníka.

Jeho sochu najdeme… Jejda, v kašně! Je z bronzu a měří asi metr. Permoník připomíná slavnou a dlouhou historii těžby černého uhlí v celém Rosicko-oslavanském revíru. Je to permon Starohorák, nejstarší ze všech, co zde v okolních kopcích přebývají.

Pro vás jako mladé badatele je zajímavé, že je kašna vytvořena z místního pískovce a voda, která z ní vytéká, symbolicky odkazuje na vodu vyvěrající z hlubin oslavanských dolů.

Vidíte někde na soše nějaké zvířátko? Co drží permoník v ruce? Meč to není!

Opatrně přejdeme silnici a míříme k městskému úřadu. Poznáte ho podle toho, že před ním vlají vlajky.

Vidíte někde městský znak? Zkuste ho popsat.

Je na něm zlatý vinný keř s jedním hroznem a třemi listy. Přes kmínek je vodorovně přeložen stříbrný vinařský nůž se zlatou rukojetí. Oslavany totiž byly původně zemědělskou a vinařskou obcí. Tato tradice se odráží i v motivu městského znaku, který byl vytvořen podle obecní pečeti z roku 1622.

Napravo od úřadu vypátrejte pomník první těžby uhlí na Moravě.

3. Jak se jmenují pracovní nástroje v horní části pomníku?

Vracíme se k hlavní cestě, kráčíme směrem k mostu. Na stromech je zde opravdu hodně turistických značek. Asi aby se nikdo neztratil. :)

Vyhlížíme **sochu Jana Nepomuckého**. To je svatý, kterého na našich výletech potkáváme nejčastěji. Vždy drží v ruce kříž a nad hlavou mu poletují hvězdičky. Je tomu tak i v tomto případě?

Jan Nepomucký žil ve 14. století za vlády krále Václava IV. a byl významným církevním hodnostářem. Podle nejznámější legendy doplatil na svou věrnost a mlčenlivost, protože odmítl porušit zpovědní tajemství a vyzradit králi, s čím se mu svěřila královna Žofie. Král se rozhněval, nechal Jana mučit a nakonec jej 20. března 1393 poručil svrhnout v pytli z Karlova mostu do Vltavy. Nad hladinou se v místech, kde se tělo vnořilo do hlubin, prý tehdy objevilo pět hvězd, které jsou dodnes mučedníkovým symbolem. Jan Nepomucký se stal nejslavnějším českým světcem, patronem mostů i všech vod.

Kdo umí vysvětlit, co znamená, když o někom řekneme, že „tam stojí jak svatý na mostě“?

Na druhém konci mostku hledáme **sochu Jana Sarkandera**. Ani jeho osud nebyl příliš veselý.

Jan Sarkander žil o dvě stě let později. Bylo to v bouřlivé době na začátku třicetileté války. Působil jako kněz v Holešově na Moravě. Když v roce 1620 vtrhlo do kraje polské vojsko, Jan mu vyšel vstříc s monstrancí, a město tak zachránil před vypleněním. Závistivci, kteří mu nepřáli vděk a popularitu, ho však obvinili, že s polskými vojsky tajně spolupracoval a že při zpovědi šlechtice barona Lobkowicze domlouval spiknutí. Jan Sarkander i přes kruté mučení v olomouckém vězení nic nevyzradil (nejspíš ani nebylo co) a na následky týrání zemřel. Podobně jako Jan Nepomucký je uctíván jako mučedník zpovědního tajemství.

Spočítejte knoflíky v dolní části jeho pláště. Vydělte toto číslo dvěma.

4. Napište výslednou číslici.

Hybešova ulice nás vede do mírného kopce až k odbočce na vyhlídkovou věž. Pozor, nepřehlédněte ji. Je na pravé straně, od mostu asi 250 metrů hned za místním kinem. A protože pár minutek potrvá, než k vížce dojdeme, můžeme si vyprávět. Třeba o historii města.

Podle archeologických nálezů bylo místo osídleno již v době neolitické a bronzové.

Věděli byste, kdy byla zhruba doba bronzová? Na Moravě začala přibližně roku 2 100 před naším letopočtem a vydržela až do roku 800 před naším letopočtem. To znamená, že začala asi tak před 4 025 lety a skončila asi před 2 800 lety. Trvala tedy chvilku – nějakých 1 300 let.

Kdo z vás už byl v té době na světě? Cha, cha, to byl vtip! Ano, poněkud nejapný… Nebo snad někdo z vás cítí, že do současné doby nepatří? Že by mu bez kartáčků na zuby, supermarketů a školní docházky bylo lépe? Že by raději převychovával v domácí mazlíčky a živé zásobárny masa divoké kachničky, slepičky a kočky? (To tehdy proběhlo a říká se tomu domestikace.)

Proč se tato doba jmenovala bronzová?

Představte si, že byste měli v ruce kus mědi. Je sice hezká, ale moc měkká. Z té by se meč ani nůž neudělal, ohnul by se hned při prvním úderu. Jednoho dne však lidé přišli na skvělý nápad: Zjistili, že když smíchají měď s jiným kovem – cínem –, vznikne něco úplně nového a mnohem pevnějšího. Ano, bronz. Právě tenhle objev všechno změnil! Proto se celá tato doba jmenuje právě po bronzu.

Po době bronzové lidé objevili ještě mnohem tvrdší kov – železo. Jak se tedy jmenovala doba, která přišla po bronzové?

Pokud se chcete o této historické éře dovědět více, doporučujeme knihu E. Štorcha *Bronzový poklad.* Sice se neodehrává přímo v těchto místech, ale zase ne tak daleko odsud. Její hrdina Skrček prožívá svá dobrodružství nedaleko dnešní Příbrami.

První písemná zmínka o Oslavanech je z roku 1104. Osada ležela na důležité Libické cestě, která spojovala Pobaltí s Byzancí.

Kdybyste zde žili před 800 roky, zažili byste výstavbu prvního kláštera pro ženy na celé Moravě. Jmenoval se *Údolí svaté Marie* a založila ho paní Heilwida v roce 1225.

Znáte nějakou Heilwidu? A chtěli byste se tak jmenovat? Vyzkoušejte si toto jméno se svým příjmením. Zní to trošičku jak z Harryho Pottera, že? Ale je to starogermánské jméno… Skládá se z prvků *heil* (zdraví, štěstí, spása) a *wid* (les, boj, odpor).

Jenže život tehdy nebyl žádná pohodička, jak jsme si před chvilkou říkali. Klášter musel čelit nájezdům válečných bojovníků a nakonec ho zničil velký požár. Později si bohatý rod Althanů řekl, že z trosek kláštera postaví parádní renesanční zámek. To je recyklace, co?!

Opravdové dobrodružství však začalo pod zemí. V roce 1760 (tedy více než dvěma sty lety) totiž v Oslavanech objevili černé uhlí. (Ono se tu s ním jistě topilo již předtím, ale až tenkrát se zjistilo, že je ho fakt dost, aby se na něm dalo zbohatnout.) Z pidivísky se najednou stalo hornické centrum.

V Hybešově ulici, kterou procházíte, dodnes stojí řada původních havířských domků. Bývaly přízemní, zděné a často rozdělené na několik menších bytových jednotek. V každé žila jedna rodina. Byty měly obvykle jen kuchyň a jednu obytnou místnost. (No potěš, to bychom se asi pomlátili…) K domům patřily zahrádky, kde si rodiny pěstovaly zeleninu nebo chovaly drobné zvířectvo, aby si přilepšily k hornickému platu. Všude vyrostly šachty a těžní věže. A v roce 1913 dokonce obří elektrárna. Tak moderní a silná, že jako první v celém rakouském mocnářství posílala elektřinu dráty až do Brna.

Období mezi světovými válkami bylo provázeno řadou sociálních nepokojů a stávek.

Po válce tu rovněž bylo „veselo“. V letech 1949 až 1951 v zámku fungoval tábor nucených prací. Byl určený k převýchově politických vězňů – odpůrců komunistického režimu. Je zarážející, že byl zřízen na žádost rosických a jihomoravských dolů. Nejspíš potřebovaly levné horníky…

Největší přírůstek obyvatelstva nastal počátkem 60. let v období největšího rozmachu těžby uhlí a energetiky. Všechno má ale svůj konec. Poslední uhlí z oslavanského dolu Kukla bylo vytěženo v roce 1973, elektrárna byla zrušena o dvacet let později. Nebylo už v ní čím topit.

Odbočíme doprava a velmi brzy (před domem č. 478/2) pro změnu odbočíme doleva po schodech do kopce.

Budete mít pocit, že někomu lezete do zahrady. Ale nelezete. Směle dále! A vzhůru! Až k věži.

Ocitáme se na **návrší Náporky**, což je jedno z nejstarších osídlených míst v Oslavanech. Jak to víme? Díky archeologům, kteří zde objevili pravěké hradiště. Přímo tam, kde dnes stojíte, kdysi stávala opevněná osada s valy a příkopy, které chránily tehdejší obyvatele.

Hned vedle tohoto historického místa byla v roce 2018 postavena dřevěná vyhlídková věž. I když není příliš vysoká (plošina je jen asi 3 metry nad zemí), stojí na strategickém místě, odkud měli lidé už v pravěku skvělý přehled o okolí.

Mamuty, šavlozubé tygry ani divoké koně již bohužel vyhlížet nemůžeme. Ale jako na dlani zde vidíme celé centrum Oslavan, kostel svatého Mikuláše a samozřejmě i oslavanský zámek. Vidíte místa, která jsme už prošli?

Když se podíváte na město, určitě vás zaujme věž dolu Kukla nalevo nad řekou. Vypadá sice jako věž starého hradu, ale nenechte se mýlit, je to technická památka. Právě pod ní se těžilo uhlí. Celý kopec naproti vám byl provrtán šachtami – jako ementál.

My se k tomu „ementálku“ půjdeme mrknout.

Má někdo hlad? Kdo byl si dal chlebík bez ničeho jako horníci před dávnými roky? Vydržte! Půlka výletu je za námi, potom

se určitě najíte.

Znáte pohádkovou postavu, která měla stále hlad? Jak se jmenovala, co říkala a jak to s ní dopadlo?

Jed jsem, sněd jsem:

kaši z rendlíka,

ucháč mlíka,

pecen chleba,

mámu – tátu –,
děvečku s jetelem

sedláka se senem,

pasáka s prasaty,

ovčáka s jehňaty.

A tebe taky ještě sním.

Najděte na rozhledně cedulku a doplňte název.

5. Doplňte: Hradiště ….. Oslavany.

Sejdeme opatrně pěšinou mezi stromy k domům a Růžová ulice nás přivede až k řece.

Znáte nějakou pohádku, ve které hrají důležitou roli růžové keře? Vidíte nějaké kolem sebe?

A vidíte nějaký domek, který svou barvou pro změnu připomíná zelené keře? Máme na mysli hodně jedovaté zelené keře!

Najděte cedulku o pálenici a moštárně. Které ovoce se zde pálí? (Ne na ohníčku! Pálení je název procesu, při kterém se ovocné šťávy mění v alkohol – metlu lidstva!) Na které ovocíčko máte právě chuť? My bychom si dali meruňku. Ale v naprosto střízlivém pevném stavu! Kdybychom ji pili v tekutém, nemuseli bychom trefit ten správný (zelený) most, který musíme přejít.

Držíme se modré značky. Přivede nás na pěšinu vedoucí kolem domků až k řece. Když se budete pozorně dívat, u zahradních domků napravo uvidíte keramická zvířátka.

Opatrně sejdeme po schodech a šupajdíme po pěšině podél řeky. A to tak, že ji máme po pravé straně. Doprovázejí nás naučné tabule. Jsme totiž jen pár metrů od důlních šachet.

Historie těžby uhlí v Oslavanech, to je neuvěřitelný příběh. Začal před více než 260 lety. Oslavany se pyšní velkým průkopnickým činem: Jsou vůbec prvním místem na celé Moravě, kde se začalo těžit černé uhlí. Vše začalo kolem roku 1760. Tehdy správce zdejšího panství František Riedl objevil uhelnou sloj.

Ne, ne, Toníku, sloj není speciální lojové krmení pro sýkorky, ale ložisko.

Za tento nález dokonce dostal od císařovny Marie Terezie zlatou medaili. Zpočátku nebylo hornictví žádná velká věda. Lidé uhlí prostě sbírali na povrchu nebo v mělkých jamách. Postupně se ale museli začít provrtávat hlouběji a hlouběji do země.

V 19. století se těžba rozjela naplno. Vznikly dva nejslavnější oslavanské doly, které se jmenovaly *Františka* a *Kukla*. Důl Františka byl pojmenován po manželce jednoho z těžařů a byl velmi hluboký, sahal až do 855 metrů. To je skoro kilometr, což je zhruba vzdálenost odsud až k věži. A takhle dlouhou chodbu někdo musel vykutat. Horníci! Jen s krumpáčem, navíc ve tmě a v prachu. Fujky, fujky, strašná a nebezpečná práce!

Nalevo hledáme modrou tabuli s názvem *Jáma č. 21*

Co zde hrozí? Ano, je to tak. I dnes se zde mohou vyskytovat důlní plyny. Což jsou jiné plyny, než si teď představujete. Rovněž ale vycházejí z otvorů a některé také nevoní po fialkách.

Život horníků byl nesmírně těžký také vůli tomu, že v podzemí hrozily výbuchy plynů. Představte si, že v roce 1860 zahynula při explozi metanu v dole Františka takřka celá směna – 53 horníků. Neštěstí v dole Kukla v roce 1921 si vyžádalo 26 obětí.

I když byla špinavá a vyčerpávající, byli horníci na svou práci velmi hrdí. A město Oslavany díky „černému zlatu“ neuvěřitelně zbohatlo a vyrostlo.

Zkuste na levé straně najít **Psí studánku**. Proč se jmenuje právě po hafáncích, se nám nepodařilo zjistit. Ale raději z ní nechte napít jen pejsky. :) My ji neprověřili a neotestovali. Což je rozhodující.

Nedaleko mostu vyhlížíme modrou značku a ceduli s textem o štole č. 28.

6. Které slovo najdete u řádku *Druh zásypu*?

Mineme most a zapamatujeme si ho. Proč? Na konci výletu po něm zase přejdeme směrem k zámku.

O kousek dál hledáme nalevo vstup do **Dědičné štoly**. Je jedním z nejdůležitějších technických děl v Oslavanech. Její název neznamená, že by se v ní něco dědilo. Třeba po babičce… Dokonce ani to, že by ji někdo po někom zdědil.
V hornickém světě se tak označovaly štoly, které sloužily k odvodňování více dolů najednou, takže jejich užitek „dědily“ všechny okolní šachty. Tato konkrétní štola byla ražena neuvěřitelných 28 let a měří přes čtyři kilometry.

Voda byla v dolech horníkům velkým nepřítelem. Mohla zaplavit jejich pracoviště a utopit je. Dědičná štola fungovala jako geniální přirozený odtok, který vodu samospádem odváděl pryč.

V minulosti sloužila také jako sklad dynamitu. Roku 1940 zde byl vybudován protiletecký kryt. Kvůli možnému úniku důlních plynů je však štola pro veřejnost uzavřena. Škoda. Můžeme si dát tak akorát štólu. Pokud jsou právě Vánoce. Kdo si vybaví, co to je?

Jsme v místě, kde vás čeká zásadní volba: Vystoupáte po téměř dvou stovkách schodů na kopec a prohlédnete si okolí dolu Kukla? Nebo kopec oželíte, přejdete most a odšouráte se zpátky k zámku? Rozhodnutí necháme na vás. Žádné písmenko do tajenky na vás na kopci nečeká. A pozor: vstup na věž i do Permonia je zpoplatněn.

Pokud se chystáte k těžní věži Kukla, je důležité vědět, že se její provoz řídí aktuální sezonou v zábavním parku Permonium. V zimním období, což znamená od ledna do května, je věž spolu s vnitřním parkem Permoniště otevřena o víkendech, a to vždy od 10:00 do 18:00. Během hlavní letní sezony v červenci a srpnu je otevřeno denně od 9:30 do 18:30.

Co se týče vstupného, základní jednotné do parku Permonium, které zahrnuje i vstup na těžní věž Kukla, stojí 190 Kč na osobu. Pokud byste chtěli navštívit i pohádkový park Duhový svět, vyjde vás kombinovaná vstupenka na 340 Kč. Pro rodiny jsou připraveny výhodnější balíčky – vstupné pro dva dospělé a dvě děti do 15 let stojí 720 Kč. Děti do dvou let mají vstup zcela zdarma. Pokud byste měli zájem pouze o vnitřní část Permoniště, která je určena mladším dětem, vstupné na 120 minut stojí 240 Kč pro dítě a 160 Kč pro dospělého.

Odbočka k věži Kukla a Permoniu

*Důl Kukla byl černouhelný. A nejmenoval se ani po motýlí kukle, ani po kapuci, ale po kopci, do nějž se zavrtala první štola. Původní jáma vznikla v letech 1861 až 1865. Tehdy sloužila jen jako pomocná pro vedlejší důl Františka. V letech 1911 až 1913 došlo ke zmodernizování a z jámy vznikl důl Kukla. Brzy se stal centrální jámou oslavanské části pánve dodávající uhlí do blízké elektrárny. **Věž Kukla** byla první na území dnešního Česka, kde byl těžní stroj umístěn přímo ve věži. Vrcholu těžby dosáhl důl v 60. letech. Poté bylo kutání postupně utlumováno, a tak z nevyužité věže vznikla v roce 2012 po stavebních úpravách rozhledna. Její výška je 41 metrů. K výhledu z ptačí perspektivy musíte vystoupat 152 schodů. Línější mohou využít panoramatického výtahu.*

*Děti mají moc rády zdejší **Park Permonium**. Je to areál s příběhem, který spojuje zábavu a adrenalinové zážitky s historií a technologiemi těžby černého uhlí v regionu Rosicko-oslavanského uhelného revíru. Naleznete tu například největší nadzemní bludiště v ČR. Aniž byste museli do hlubin, vyzkoušíte si v něm procházku důlními chodbami. Také spatříte důlní jezero, sopku propojenou s dvouúrovňovým lanovým centrem, prales a důlní štoly s dalšími atrakcemi. Pro zvídavé je připravena interaktivní hra Magic Permon, pro nejmladší interaktivní hra Duhová kapka zaměřená na ochranu životního prostředí.*

Pokračování textu výletu pro všechny:

Přejdeme most – a jsme zpátky u zámku. Projdeme brankou a obkroužíme sídlo z druhé strany. Tedy tak, že ho máme po pravé ruce. V zámeckém parku můžete obdivovat více než 70 druhů stromů a keřů. Včetně exotických dřevin dovezených z Asie a Severní Ameriky. Poznáte nějaké?

Narazíte zde také na sochy Josefa Zahradníka z nedalekých Ivančic. Připomínají velmi důležitý okamžik 13. století – založení zdejšího kláštera. Vidíte postavy královského páru: Přemysla Otakara I. a jeho manželku Konstancii. Právě se setkávají s matkou představenou…

Jistě snadno poznáte, kdo je Konstancie a kdo Heilwida, že ano? :)

Poslední písmenko na nás čeká na stříbrné cedulce u soch.

Zjistěte z řádku s letopočtem 1228 informace o královské choti.

7. Jak se jmenovala Konstancie druhým jménem?

Máme vyluštěno. Z tajenky na vás kouká zvláštní slovo. Co znamená?

Je to v podstatě šéfová ženského kláštera. Má na starosti všechno, co se za jeho zdmi děje. Její role je podobná tomu, co dělá opat v mužském klášteře. Pro osazenstvo je to hlavní autorita. Rozhoduje o důležitých věcech a chodí se k ní pro rady.

Teď už nás čeká jenom dětské hřiště. Najdete ho nedaleko soch na náměstí Republiky. Kdo má volnější výchovný režim, může si zde pohrát. Nebo si můžete zadovádět na „dračím hřišti“ u zámku. Odsud to totiž máte k autu už jen pár minut chůze.

Procházka i osvěta jsou u konce. Děkujeme za pozornost a také děkujeme městu Oslavany za pomoc s výletem a jeho poskytnutí všem výletníkům ZDARMA. Doufáme, že se vám dnešní výlet s tajenkou líbil, přejeme šťastnou cestu domů a těšíme se zase někdy na našich tajenkových trasách na viděnou! ☺

Tip na závěr: návštěva kostela svatého Mikuláše

Dojdete k němu z náměstí od městského úřadu.

Kostel svatého Mikuláše je pozoruhodná stavba s velmi bohatou historií, která sahá až do středověku. První písemná zmínka o něm pochází z roku 1320. Původně šlo o prostou stavbu, která byla sklenuta na střední sloup. Tato podoba souvisela s nedalekým ženským klášterem.

V letech 1770 až 1796 (26 let) však proběhla důkladná přestavba. Jejími iniciátory byli farář Jakub Friedrich a tehdejší abatyše cisterciáckého kláštera. Zásah byl dramatický... Starý kostel byl v podstatě zbořen a nahrazen barokní novostavbou. Práce se protáhly kvůli finančním potížím a také kvůli reformám císaře Josefa II., který oslavanský klášter zrušil.

Interiér svatostánku skrývá skutečné umělecké poklady. Vybavení pochází z dílny významného brněnského sochaře Ondřeje Schweigla, který vytvořil hlavní i boční oltáře, kazatelnu a křtitelnici. Velmi vzácná je gotická soška Panny Marie s Ježíškem ze 14. století, kterou klášteru darovala královna Eliška Přemyslovna. Další zajímavostí je křížová cesta, která byla do Oslavan přenesena v roce 1782 po zrušení louckého kláštera ve Znojmě. Na přilehlém hřbitově můžete zajít k pomníkům obou velkých důlních neštěstí, o kterých jsme se dozvěděli dříve.

V textu byly použity mj. texty z webů www.kudyznudy.cz, https://www.pohadkozem.cz, https://www.mesto-oslavany.cz, https://biotoposlavany.cz, https://www.regiontourist.cz, https://www.permonium.cz.

Otázky k tajence

1. **Doplňte slovo z textu.**
2. **Jak se jmenuje druhovým jménem?**
3. **Jak se jmenují pracovní nástroje v horní části pomníku?**
4. **Napište výslednou číslici.**
5. **Doplňte: Hradiště ….. Oslavany.**
6. **Které slovo najdete u řádku *Druh zásypu*?**
7. **Jak se jmenovala Konstancie druhým jménem?**

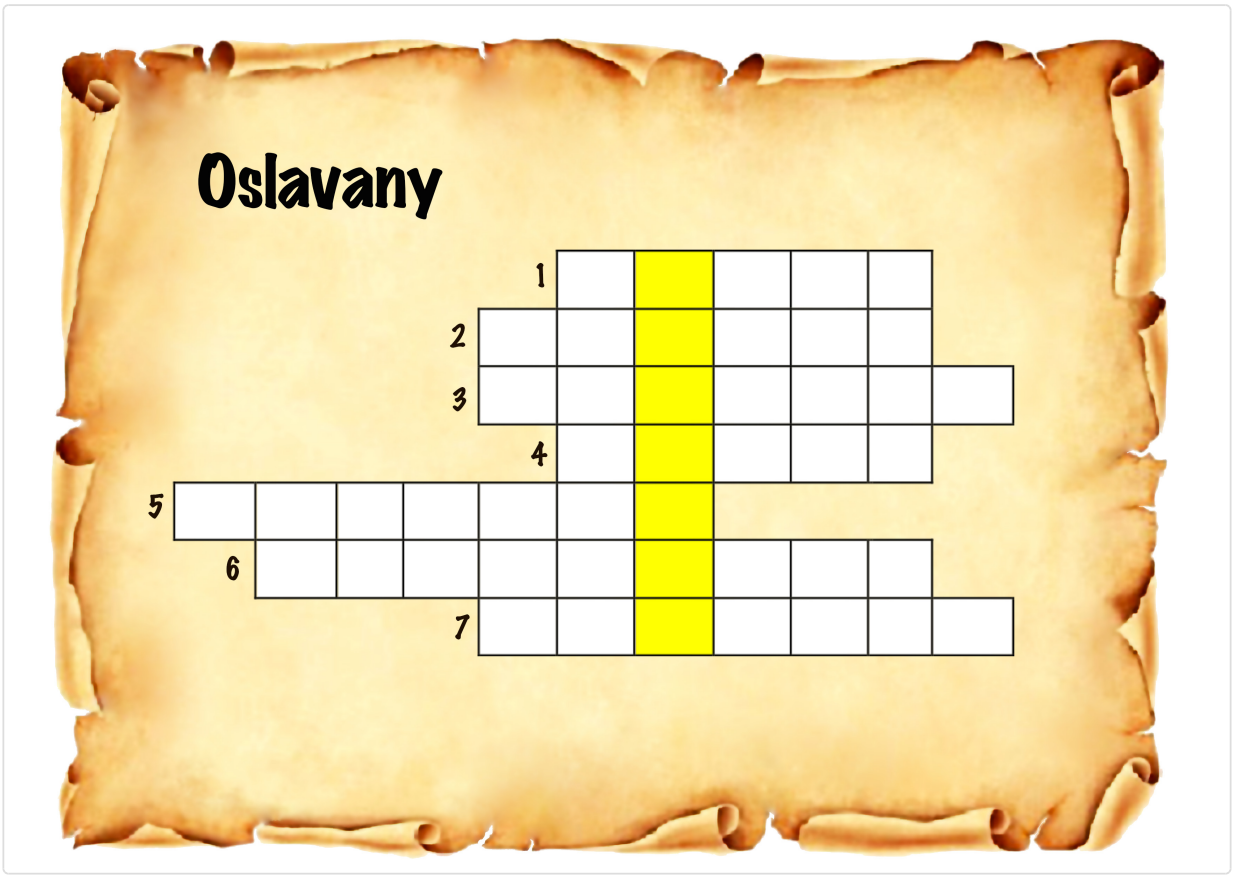

A co můžete vyhrát?

Tajenku posílejte na e-mail **veldo@veldo.cz**. Můžete ji také poslat ve zprávě na náš Facebook "Velká dobrodružství". Každý měsíc vylosujeme jednoho z výletníků, kterému pošleme našeho **Lumpardíka z podhradí**. Vždy připojte celé jméno, adresu a také kód výletu.

Výlet stažen z www.veldo.cz | © Velká dobrodružství

Vytvořeno: 23.11.2026 12:58